

II. Tárgyalás. a) A költemény bemutatása.

*Puha, meleg tolla
Van a kis madárnak,
De van-e ruhája
Sok ember fiának?*

*A jóságos Isten
Sorsát meg is szánja,
Jótevő lelkeket
Meneszt a világba:*

*Van-e az árvának
Csizmája, gúnyája,
Mikor fősír a szél
Fagyos furulyája?*

*„Ne lássak — rendeli —
Könnyező kis orcát,
Árvának is jusson
Egy darab menyország!*

*Bujdosik az árva,
Didereg szegényke...
Merre, hová nézzem?!
Föltekint az égre.*

*Meleg ruha, csizma
Átfázott testének,
Egy vigasztaló szó,
Csüggedő lelkének“!*

b) A költemény által keltett hangulat elmélyítése. (Közös megbeszélés alapján.)

c) A költemény tárgyalása.

Szakaszonként való olvasás és szómagyarázat.

Az egész költemény végigolvastatása.

A költemény tartalmának elmondatása.

III. Begyakorlás. a) Elmélyítés. Ki mint tett már jót a szegényekkel?

b) Alkalmazás. Tegyetek jót a szeretet ünnepén. Nincs olyan szegény, aki egy nála szegényebbet meg nem segíthetne. Az ünnepek után aztán majd beszámoltok róla, mi jót tettetek!

Beszéd- és értelemgyakorlat.

1939. december 3. hete.

IV. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A mohácsi esatavesztés.

Nevelési cél: A széthúzás, a pártoskodás mindig a nemzet kárára megy!

Vázlat.

I. Előkészítés. a) Számonkérés. Dobzse László. Az ország szomorú állapota. Ulászló nemtörődömsége. Ellentét a fő- és köznevesek között. A szegény nép sorsa. A Dózsa-féle parasztlázadás. A megtorlás. Nemzeti egység hiánya.

b) Célkitűzés. Hová vezette a nemzetet a széthúzás?

II. Tárgyalás. a) II. Lajos. II. Ulászló halálakor 1516-ban az országgyűlés nagykorúnak nyilvánította az alig 10 éves Lajost, elfogadta királyának és tanácsot rendelt mellé. Nevelését Bor-nemissza János és Brandenburgi György vették át. II. Lajos ki-

rály eszes és tanulékony gyermek volt, de Brandenburgi György elszoktatta a fegyelmezett munkától és léha szórakozásokkal elterelte az uralkodás gondjaitól.

b) Rendi küzdelmek. A fő- és köznemesek pártoskodása ezalatt tovább tart. Külön-külön tartanak országgyűlést, sok mindent elhatároznak, de az ország érdekében semmit sem tesznek. A főnemesség lelke Báthori István és a köznemesség vezére Werbőczy egymást buktatják ki a nádori méltóságból. A királyi udvar főméltóságai lelkiismeretlenül, a maguk zsebére gazdálkodnak, idegen kalandorok pénzügyi visszaélései a teljes pénzügyi romlásba sodorják az országot.

c) II. Szolimán első támadása (1521). Szánalmas helyzetben volt Magyarország, amidőn a török sereg élére új szultán állott, az ifjú és nagyratörő II. Szolimán. Rajtunk keresztül az egész európai kereszténységet meg akarta dönteni és ezért a Duna vonalán támadta. A pápa, X. Leo keresztes hadjáratot sürgetett, de az európai fejedelmek egymás ellen harcoltak s e mindnyájukat fenyegető veszedelemmel nem törődtek. Így történt, hogy elesetek Magyarország déli végvárai: Nándorfehérvár, Zimony, Sabác, Riadalom támadt a nemesek között. Gyorsan nagy hadi adókat emlegettek, sőt kincseiket is felajánlották. A török azonban visszafordult, mert a Földközi-tengeren akadt dolga. Elmúlt a veszedelem, el a nemesség lelkesedése és áldozatkészség is. A pápa követe, Burgio (Burdzso) Antal hiába hirdette, hogy a török visszafog térni, nem hitt neki senki.

d) Szolimán második hadjárata (1526). A török valóban visszavonult és 1526-ban elfoglalta Péterváradot és Eszékét. Szegény fiatal király! Pénz, hadsereg nélkül, vezetőképesség hiányában hogyan segítsen az országon! A külföldi udvarokhoz küldött követei üres kézzel tértek vissza, a fejedelmek nem törődtek Magyarországgal. Lajos király sógora volt V. Károly német császárnak, aki valóságos világbirodalom ura volt, még Amerikába is kiterjedtek birtokai. Fenyegető túlhatalmával szemben szövetség alakult és ez a törököt is pártjára vonta. Magyarországot a Habsburg-családi kapcsolatok folytán Habsburg-birtoknak tekintették és sorsára hagyták. Még örültek is, hogy a szultán keresztülgázol rajtunk és elfoglalja Bécsét, a Habsburgok családi fészket. Szerencsétlenségünkben csak a pápa emlékezett meg rólunk. Küldött 50.000 aranyat és megengedte, hogy a templomi kincsekből pénzt verjenek.

e) Hadihelyzetünk. A déli végek kapitánya Tomori Pál volt. Vitéz katonáiból lett jámbor szerzetes, majd kalocsai érsek. A király a kétségbeesítő helyzetben őt bízta meg a védelem vezetésével. A legnehezebb órában felgyúlt mégis a torzsalkodó nemesekben a hazaszeretet lángja és a király hívó szavára csatlakozni kezdtek a személyesen hadbainduló Lajoshoz. Budáról a Gellért-hegy alatt vezetett az út. Érden volt az első pihenőjük, Mohács mezején az utolsó. Utközben 25.000 főre szaporodott a sereg. A tö-

rök hadereje háromszor annyi volt és szerencsés elgondolással a környező dombokra húzódott, míg a magyar sereg a síkságra szorult.

f) A mohácsi csata. A magyarok azt hitték, hogy csak a török előcsapatokkal van dolguk, ezért a főereg megérkezése előtt szét akarták verni a szembenálló ellenséget. A király rosszat sejtve elsápadt, amidőn arcára leeresztették a sisakrostélyt. A magyar sereg támadt és belerohant a halál torkába, a török főereg ágyútüzébe. Az ég elborult, felhőszakadás támadt. 1526 augusztus 29-én délután 4 órakor folyt le a végzetes csata. A másfél óráig tartó elkeseredett harcnak gyászos vereség lett a vége. A mező nem látszott a halottaktól. Ott veszett a király is menekülés közben a Csele-patakban. Elesett Tomóri is, vele Szalkai László esztergomi érsek, püspökök, zászlós urak, nemesek; ott pusztult a nemzet „dísze, virága“ (24.000 fő.)

A mohácsi nagy temetést özvegy Perényiné, Kanizsay Dorottya végeztette el. Megadta fiának s a többi hősnek a végtiszteességet és misét mondatott lelki üdvükért.

A török sereg pedig egyenesen Budára tartott. Portyázó csapatai foglyok után kutattak. A Vértes-hegységben üldözőbe vették Dobozi Mihályt és feleségét. A ló összerokadt alattuk. Dobozi, hogy megmentse a török rabszolganők sorsától, szíven szúrta feleségét és hősiesség után ő maga is elesett.

g) Szolimán Budán. Szolimán a Dunántúl feldúlása után bevonult Budára, de ott senkit sem talált, akivel béketárgyalást kezdetek volna, Mária királyné már előbb kimenekült az országból. A szultán kirabolta a várat és a rabok ezreit magával hűrcölve a Duna-Tisza közén kivonult az országból.

h) A mohácsi csatavesztés jelentősége. A mohácsi csatavesztés országos szerencsétlenség volt, nagyobb, mint a mohi pusztai. IV. Béla életben maradt, II. Lajos elesett. IV. Béla akkor teljes erővel látott neki az építő munkának, most azonban nem volt, aki építsen. A magyar nemzetet ebben a nagy szerencsétlenségbe a pártoskodás, az önzés, a mérhetetlen nagy pazarlás és a rövidlátó külpolitika sodorták.

III. *Összefoglalás.* A táblára írt vezérszavak alapján összefoglaljuk a tárgyalás menetét. Elmélyítjük a gondolatot: hová sodorta a nemzetet fiainak csak a magunk érdekeit tekintő viselkedése! Utalás a mai időre: Ma Trianon után vagyunk, hová csaknem ugyanazon bűn miatt jutottunk, ahová Mohács után. Merre vezet ki ebből a szerencsétlenségből az út? Az összetartás útján. Egy célunk legyen: a haza minden előtt!